

Properes lectures

Novembre

Barri Ilunyà, Jiro Taniguchi

Desembre

Les aventures d'Arthur Gordon Pym, E.A. Poe

Hem estrenat bloc:

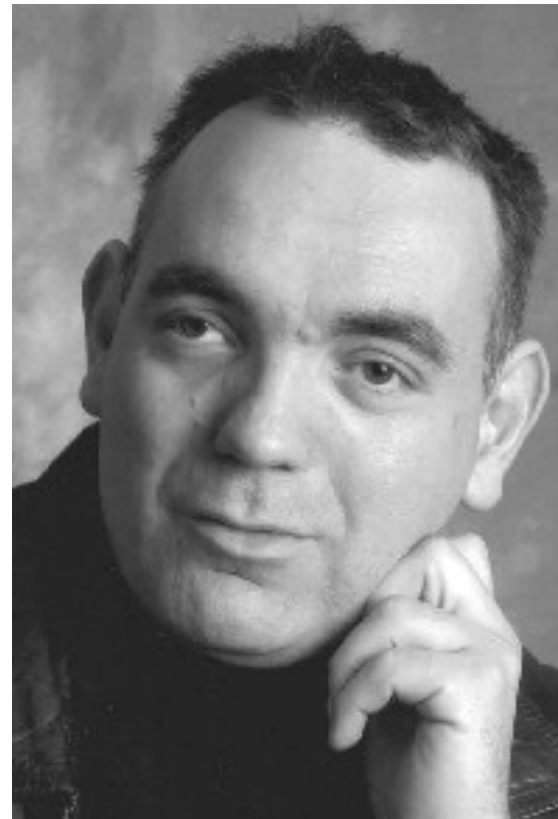
<http://decasaalclub.blogspot.com/>

La trobada per a parlar
de *Les amnèsies de Déu*

serà el dimarts 27 d'octubre
a les vuit del vespre

Club de lectura

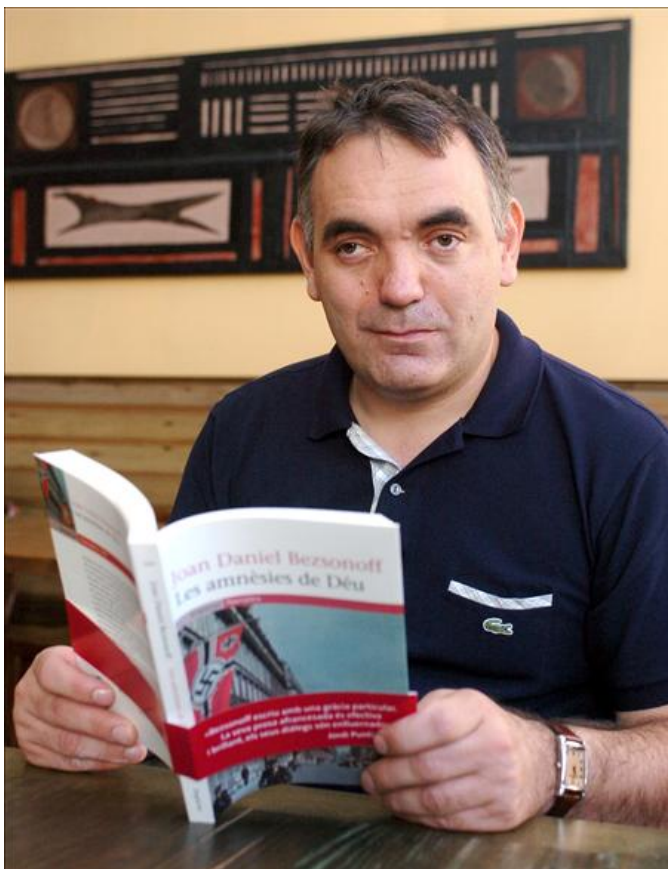
octubre 2009

Joan-Daniel Bezsonoff

Les amnèsies de Déu

· Biblioteca Joan Triadú · Vic ·

HISTORIA DELS MEUS LLIBRES

D'on vinc? Qui sóc? « *Un catalán llamado Bezonoff* » segons un article divertit de l'Antoni Puigverd al *País*. El meu nom de casa, regal pòstum del meu avi patern Mitrofan Tikhonovitx Bezonov, sempre ha constituït una nosa, una barrera cap a la catalanitat. Si m'hagués dit Pierre Chevreuil o Manuel López García González de la Vega, ningú no qüestionaria la meua catalanitat. Però Bezonoff, amb dues efes per afegitó. Francament... No exagerem! Com es pot ser català amb un nom rus i un passaport francès?

La vida professional de mon pare va agreujar aquests problemes d'identitat. Com tots els fills de militar de la meua generació, vaig ser estiregassat de guarnició en guarnició. Vam viure al Rosselló on vaig néixer, a Menda a Occitània, a Briançon als Alps, a Breisach-Am-Rhein a Alemanya, a Massy als afores de París. Els meus pares es van separar i vaig seguir ma mare a Verneuil-sur-Seine i Cannes. Suposi que aquests canvis permanents volien evitar que es constituís un exèrcit de pretorians. Amb aquests trasllats periòdics, destruïen in ovo els gèrmens d'un nou cop d'estat. Tenien por que es reedités l'aventura de l'abril del 1961 quan els generals Challe, Salan, Zeller i Jouhaud s'havien aixecat per respectar llur jurament i salvar l'Algèria francesa... Amb els funcionaris, l'administració francesa actua igual. Així, de trasllat en desplaçament, col·locant catalans a la Bretanya i Alsàcia, alsacians al Rosselló i Còrsega, corsos a Saigon i al País Basc, bascos a Savoia i Provença, s'han desintegrat les velles províncies que podien amenaçar la integritat de la república. Han creat un nou home, l'*homo gallicus* donant-li una nova llengua —el francès— i una nova religió: la creença que França és la pàtria dels drets humans. Quina una! Pels sobiranistes francesos, com Jean-Pierre Chevènement o el senador Jean-Luc Mélenchon, el servei públic « *à la française* » (la SNCF, la Posta, l'Educació nacional) constitueix un dels pilars de la nació francesa tant com la llengua, el culte del general De Gaulle, la manipulació de la història i « *l'exception culturelle* ».

Et tout ça, ça fait d'excellents Français...

Quan començava a acostumar a la meua nova ciutat, a la meua escola, la república ens enviava en una altra regió. La catalanitat m'ha permès d'aclarir-me la identitat. He pogut desembullar les meues ànimes embolicades. Oficialment, tinc dues àvies franceses, un avi francès nat de pares espanyols i un avi rus. Gràcies al joc de mans català, sóc $\frac{3}{4}$ català. Un quart rossellonès, un quart conflentí, un quart empordanès però queda aquest quart rus que em mira amb un somriure mofeta.

Qui és aquest home nascut a Perpinyà, d'origen rus, que escriu novel·les en català?

A Irlanda, en un aparcament de Killarney —Cill Airne en la llengua del país— vaig capir, gràcies a un captaire, que no tenim una identitat sinó identitats. En Joan-Miquel Tournon, llibreter a la plaça Joan Payrà de Perpinyà, em va deixar un llibre d'Amin Maalouf que ho explica molt bé. El punt comú que comparteixi amb els irlandesos és el catolicisme. Tots aquests capellans ensotanats, aquests jardins amb la cova miraculosa de Lorda reproduïda fins a l'infinit, els senti més propers que la freda catedral protestant i nua de Ginebra on es parla un francès tan pur. També comparteixi la cultura francesa amb els francofons. Entenc millor un aristocrata de l'illa Maurice o de la Louisiana, un vell professor de Hanoi que no un perruquer portuguès.

Coneixent el castellà, sóc també un poc espanyol i em relacioni fàcilment amb els sud-americans. Visitant la galèria Tretakiov de Moscou, no em vaig sentir a l'estranger davant del quadre de Vassili Bezsonov pintat per Perov. Per cert, coneixeu el sant patró de Moscou? Sant Jordi, *himsel*.

Parlant provençal, em senti a casa a tot Occitània, però, per damunt de tot, sóc català. Som català que diem. La casa dels avis a Nils sempre ha estat el meu far. Ja petit, no me'n volia anar i ma mare ho havia consignat en un àlbum de fotos.

«*Jean-Daniel nous a fait une scène épouvantable...* » Als quatre anys! A Salses, arribava a casa, l'única casa que no canviava enmig de tantes mudes. Arran del divorci dels pares, vaig viure a Nils amb els avis i em vaig adonar que sabia català. Als cinc anys, feia filologia primitiva. Havia redescobert la llei de Bartsch. Els che i cha francesos corresponien als ca catalans, els é donaven at. « El cavall, la vaca negra i la cabra blanca mengen herba al prat sota el castell » retirava a « *Le cheval, la vache noire et la chèvre blanche mangent de l'herbe dans le pré sous le château.* »

Quan sentia un mot nou com calaix o ganivet, l'incorporava, per sempre, al meu vocabulari. Mai no he après català com estudiï el rus i vaig estudiar anglès, llatí, castellà, italià i romanès. Sempre l'he sabut. Vull dir: el som sapigut... Només vaig aprendre a escriure'l llegint *La plaça del diamant i Bearn*. Vaig anar transformant una coneixença passiva en paraula viva.

Els meus avis vivien a Nils, poblet del Rosselló tan petit com tres cabines de telèfon barcelonines. Gràcies al català que vaig aprendre sentint-los, vaig acabar sabent, sense cansar-m'hi, la llengua de Ciceró, la de Cervantes, la de Dant, de Frederic Mistral i de Camil Petrescu. El català dels meus avis era molt bonic. Una meravellosa barreja d'empordanès arcaic amb carretades de paraules occitanes i franceses sense descuidar els nostres vells castellanismes com enterro, hasta, curandero i altres tabaco. Parlant el català del barri de dalt de Nils, vaig comprendre que era el germà de tots els homes...

Ara, sense donar totes les receptes de la meua cuina, miraré d'explicar-vos en poques paraules la genèsi dels meus llibres.

Una tarda de juny del 1991, a París, havia entrat a una llibreria a prop de la plaça d'Itàlia. Hi havia fullejat unes quantes guies turístiques. S'acabava de publicar un llibre sobre els tres països que formaven l'ex-Indoxina francesa: el Vietnam, Cambotja, Laos...

Vaig llegir una descripció nostàlgica dels carrers de Saigon. Vaig girar una pàgina i...Un plànol de Saigon el 1949...Tornava a néixer tot un món mort...Boulevard de la Somme, Rue Catinat, Rue Chasseloup-Laubat i la inevitable Rue de Verdun.

D'emoció vaig crear, el mateix vespre, el coronel Mercier, el personatge més interessant del meu relat *Els ànecs del Mekong* publicat al recull de *Perpinyhard*.

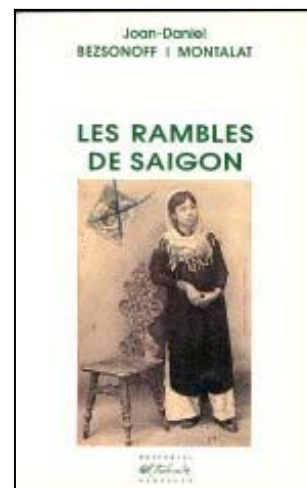
A la fi de l'estiu, vaig decidir d'explicar un altre fracàs meu. Les meues aventures amb la Nadine. Per eliminar els grumolls de l'autobiografia, si traslladés la meua història a una altra època?

Les meues desgràcies no interessaven a ningú. Calia novel·lar-les per superar la pena, domesticar-la i transformar en paraules precioses les meues aventures galdoses. Vaig pensar en una saga de la Louisiana, al temps de la guerra de Secessió. Un tema molt original...Ja s'havia publicat *Allò que el vent s'endugué*. La revolució russa? Em costaria de trobar documentació i els lectors s'estimarien més llegir *El doctor Givago* de Boris Pasternak o *La guàrdia blanca* de Boulgakov. I si els meus amors tinguessin lloc a l'Indoxina francesa?

Vaig comprar totes les guies actuals en francès, anglès i castellà. A cada pàgina, em sortien dificultats com bolets venenosos...Que hi havia una línia de ferrocarril entre Saigon i Le Cap Saint-Jacques, l'actual Vung Tau? Quan havien destruït l'estàtua de monsenyor Pigneau de Béhaine davant la catedral? Com s'escrivia el nom francès de l'actual bulevard Le Loi? Bonard o Bonnard? Quan em vaig adonar que les meues recerques anaven massa lluny, ja era massa tard. Havia agafat el mal groc...Com tots els colons francesos.

Vaig visitar les biblioteques de Lió, Grassa, Valença, Narbona, Perpinyà, Beauvais, Grenoble, París. Sense donar totes les claus (un mag no revela els seus secrets o s'ha de trobar una altra feina) us confessaré que la meitat de la meua novel·la indoxinesa és una transposició de la meua estada a Beauvais. El vell tren de París havia esdevingut l'autocar del Cap Saint-Jacques, l'Avenue de la République que menava a casa meua el boulevard Bonard...I la Rue Nully d'Hécourt on llogava, a preu d'or, un estudi al Boulevard Charner, amb l'ajuntament al fons, les paradetes dels floristes, les bagasses de luxe que baixaven del vaixell de Marsella, i el doll davant de Les Galeries Charner. Vaig visitar tota l'Indoxina francesa, amb el record de la Nadine i de la Marta.

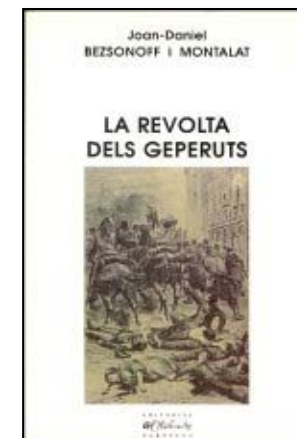
Per cert, gràcies a *Les rambles de Saigon*, vaig començar a endevinar que la literatura no serveix de res per conquerir l'amor d'una dona. A "Les vacances" un dels primers capítols de la novel·la, explicava el permís del coronel Valls a Doston a

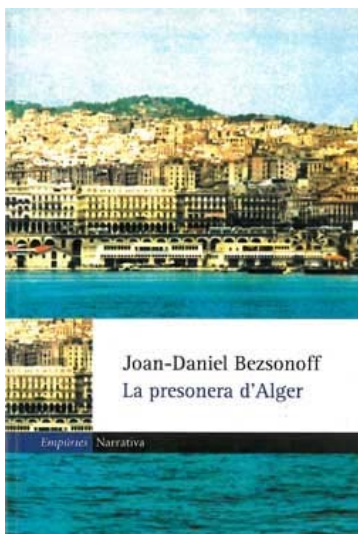
l'estiu del 1949. Un episodi romàntic en les seues aventures. Darrera de l'estació balnearia de Tonquín, la meua amiga Marta, malgrat la seua insensibilitat literària, reconeixeria la universitat catalana d'estiu de Prada. Es deia Marta Verdaguer i el gran amor del coronel s'anomenava Marthe Flaubert. L'autor de Canigó era un nan de jardí a costat de Flaubert però havia creat la literatura catalana moderna. Ella comprendria que el joc literari no era cap joc per mi? Doncs, no...Es va casar amb un imbècil que li ha donat tres fills. *Tout est bien qui finit bien...*

Vaig traslladar també el meu desencontre amb la Chantal a Orà, en els darrers mesos de l'Algèria francesa, substituint la melangia d'un lloc -Lió- per una època tràgica.

Al començament, la major part de la meua novel·lística seguia aquest model. Una aventura meua moficada, novel·lada en un període convuls. A *La revolta dels geperuts* em vaig inspirar d'altres vivències. Totes les dones que he estimat m'han donat una nova història. *Nullus liber sine mulieribus...*

De fet, em vaig alliberar de l'autobiografia disfressada a partir de *La presonera d'Alger*, el meu primer llibre publicat a Barcelona. Uns quants crítics, tot celebrant el meu estil, van dubtar de la versemblança de l'argument. Si haguessin conegut la història de França, no els hauria escapat aquest episodi poètic i sentimental enmig d'un conflicte atroç. El capità Grazziani, mort en un pujol de Cabília el 1959, havia estimat la Djemila

Bouhired, que alliberada el 1962 es va casar amb Jacques Verges, el famós advocat. *La presonera d'Alger* és el meu segon llibre ambientat durant la guerra d'Algèria ja que l'acció de *Les lletres d'amor* no serveixen de res ja transcorria a Orà. Aquest interès per la història de les guerres colonials de França pot sorprendre. Crec que la meua passió per l'Algèria francesa ve de la infància. La França que he conegut, on he viscut i on visc, ha anat canviant amb mi. Ja no és la França de la meua infància. La puc retrobar quan vull en l'Algèria francesa, miraculosament preservada,

la França dels quatre cavalls, de les neveres, de les primeres televisions, intacta des del 1962 ja que ha desaparegut...

Per assentar les meues ficcions tinc menester de passejar per un espai somniat, oníric. Em costa de descriure ciutats que conec intimament. La meua imaginació treballa millor quan visiti l'antiga Königsberg, la Barcelona de cent anys enrere. Em sortiria més fàcil ambientar una narració en la Figueres romàntica que no en l'actual.

La guerra dels cornuts, el meu llibre més conegut, la consideri com la continuació de *La revolta dels geperuts*. Els títols rimen i surten personatges comuns.

Les amnèsies de Déu s'han nodrit de la meua lectura de *Les deux étendards* de Lucien Rebatet, un dels majors monuments de la novel·listica francesa silenciada per culpa del col·laboracionisme de l'autor. La seua immensa cultura no el privava d'odiar el jueus. Un odi misteriós, estrany a la dogmàtica i a l'explicació

racional, un deliri inquietant. Per culpa d'aquesta malaltia de l'ànima, aquest gran novel·lista és un desconegut. Al nord del Pirineu, ja se sap que una mala persona no pot tenir talent. Permeteu que em citi a mi mateix:

—Ets un home intel·ligent, Maurice...Ja saps que mai no ens casem amb la dona que hem estimat més... Estic molt content del meu matrimoni amb la Véronique. Sense ella, seria un clochard mundà, sens dubte... M'ha donat l'estabilitat que necessitava... Li tinc un gran respecte, és guapa, intel·ligent però ella no és la dona que he estimat més...

—No?

—No...Quan tenia vint anys, vaig estar molt enamorat de la promesa d'un amic...

—Brav! Ja comencem bé!

—El meu amic estava destinat al presbiterat. Ara és jesuïta.

—I ella? Què se n'ha fet?

—La Simon tenia una ànima selecta però és un pur producte de la decadència actual. Pensar que volia fer-se santa i fundar un orde monàstic...

—Déu n'hi do!

—Ha canviat molt. Ha caigut en la disbauxa. El darrer cop que la vaig veure, estava llepant la figa d'una altra dona en una orgia...

—Cristiacciu Madonna!

—Ja ho pots ben dir, Maurice... El pobre Crist i la Mare de Déu...

—Quin fàstic! Misèria humana però, amb aquests records, tens el tema d'una novel·la extraordinària...

—Ja hi he pensat sovint. Algun dia m'hi posaré...Serà una obra mestra, quelcom de definitiu... Se'n recordaran mentre algú sàpiga francès...Ara, m'estimi més acabar un pamflet per entrenar-me i netejar el meu estil de totes les escòries de la prosa periodística...Tinc trenta-vuit anys i encara no he tingut temps d'escriure l'obra que porti a dins meu.

—I no tens por que la prosa periodística et contaminin l'estil?

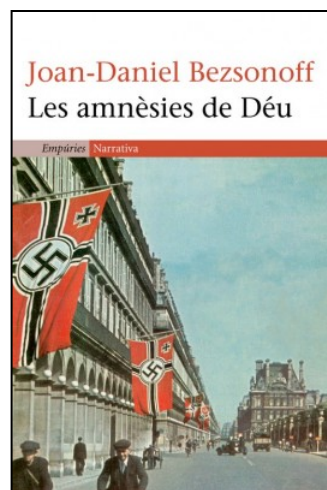
—Clar que sí...Aquesta és una vella angoixa. Sé que tots aquests articles polítics, aquestes cròniques cinematogràfiques, per ben polits que siguin, són indignes del meu talent, però m'haig de guanyar les garrofes i no vull viure a l'esquena de la Véronique... Abans de la guerra, havia començat una novel·la però he perdut el manuscrit.

—I de què anava?

—Era la història d'un capellà cardaire que venia canons. Un capellà que s'estimava molt les dones, directament sortit del segle XVI, com els que m'agraden, un lapin. És la figura més simpàtica del llibre, amb el seu nebot, un pobre esguerrat, l'únic de la família que sap gastar els seus sous intel·ligentment.

—I per què has deixat d'escriure aquesta novel·la?

—M'exigia coneixements massa especialitzats que no tinc...No donava l'abast. Jo sóc un lletraferit i la balística i la física no són el meu fort..."

Aquí ve resumit tot l'argument de *Les amnésies de Déu*. En aquesta novel·la, els meus personatges viatgen molt: Perpinyà, Toló, Niça, París, Vichy, Casablanca, Seta, Londres passant per Königsberg. He concebut, però, aquest llibre com un homenatge a Besiers, ciutat que els catalans travessen massa rabent camí de Marsella o de París. Les escenes catalanes les he situat a Vilaplana, població fictícia del Vallespir. Volia estalviar-me noves recerques i també figurar en el *Diccionari de llocs imaginaris* que estava redactant el

meu amic Joan-Lluís Lluís.

Amb aquesta novel·la, volia comprendre millor les raons de la derrota de França on els meus van ser involucrats. Volia també mirar de comprendre com el mariscal Philippe Pétain "el més humà dels nostres cabdills" segons la fórmula de Léon Blum al

1939 havia col·laborat amb els nazis. Com un mariscal de França, el vencedor de Verdun va poder deshonorar França? Vaig descobrir que les coses eren encara més complexes que tot el que havia pogut imaginar. Quan parlem del passat, no hem d'oblidar mai el context..El context. El que menjava la gent, com vivia, com parlava, les cançons que escoltava, els films que veia, els diaris que llegia...

Us puc avançar que tinc al calaix un relat on Sherlock Holmes i el seu amic, el doctor Watson, s'encaren amb mossèn Saunière i el misteri de Rennes-le-Château que ha suscitat tants deliris. No us parlaré gaire del meu diccionari provençal català, un veritable diccionari que no un glossari amb citacions dels millors autors occitans. Actualment, estic enllestint una crònica sobre el meu avi i el meu oncle russos. El meu millor llibre per mi i els que l'han llegit. Si tot va bé, sortirà l'any que ve i veureu que es tracta d'un viatge a través de la cultura russa i de la història dels meus avantpassats. Com m'ha vingut la idea d'aquest llibre? Pel setembre del 2004, vaig participar al còctel que va seguir el lliurament del premi Méditerranée. Eufòric, estava bevent una copa de xampany al darrer pis del Palau de Congressos de Perpinyà quan se'm va atansar un senyor.

—Поздравляю вас с успехом.

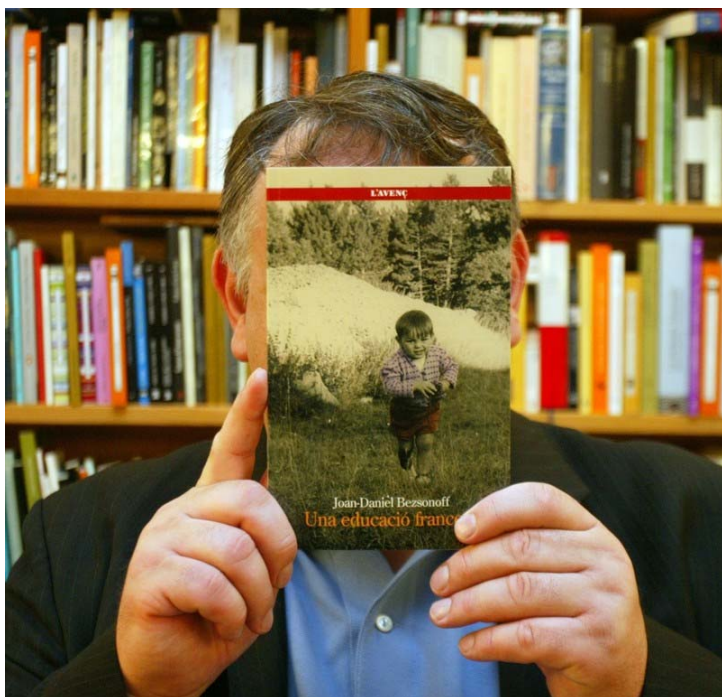
—Извините, я не говорю по-русски. 1^[1]

I es va presentar en francès. Era un antic diplomàtic francès, d'origen rus. Vam enraonar un quart d'hora i vam canviar les nostres targetes de visita. Sense saber-ho, en Georges Anatolievitx Matcheret em va despertar una vella nostàlgia.

Una nit de gener, vaig telefonar al meu amic Xavier Pla, professor de literatura a la facultat de Girona. Em va demanar:

1^[1] —Us felicitic pel vostre èxit.

—Perdoneu, no parli rus...

—Per què no escriuries una novel·la sobre el teu avi rus²? A mi, com a lector, m'apassionaria el que podries escriure sobre el tema...

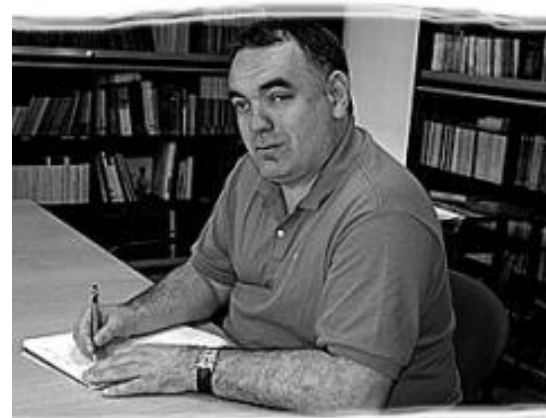
Sense voler remuntar-me a la teoria dels climes de Montesquieu, crec que la fred siberiana d'aquest hivern m'ha encarrilat cap a Rússia. Només em mancaven una troica, una xapca per aventurar-me a través de la planes gelades del Rosselló.

Sempre he pensat que, recercant les arrels, s'arriba a l'universal.

http://portalcatal.univperp.fr/ainesnoves/article3_2.htm

² Finalment, en Bezonoff va escriure la novel·la sobre el seu avi rus: *Els taxistes del tsar*. I a la fotografia s'amaga darrera el seu darrer llibre: *Una educació francesa*.

MB
AGENCIA LITERARIA

**Joan-Daniel
Bezonoff**

Perpignan, 1963

Joan-Daniel Bezonoff es professor de llengua catalana en Perpiñán y colaborador de del periódico *El Punt* en la edición de Rosellón, del *Quadern de El País*, i de las revistas *El temps* i *L'Avenç*. Sus primeras novelas, entre las que destacan *Les rambles de Saigon* (1996), *Les lletres d'amor no serveixen de res* (1997), *La revolta dels geperuts* (1999) y *Les dones de paper* (2001) fueron publicadas en la editorial rosellonesa Trabucaire. Empúries ha publicado *La presonera d'Alger* (2002), *La guerra dels cornuts* (2004, ganadora de los premios Just M. Casero 2003 y Mediterrannée 2004), *Les amnèsies de Déu* (2005, ganadora de los premios Salambó, Crexells y Maria Angels Anglada) y *Els taxistes del Tsar* (Empúries, 2007). *Una educació francesa* (L'Avenç, 2009) es su última obra publicada.

Joan-Daniel Bezsonoff recorre, entre el odio y la nostalgia, el país de su infancia

Joan-Daniel Bezsonoff, ayer en Barcelona. Foto: Santiago Bartolomé

ERNEST ALÓS

BARCELONA

La literatura catalana tiene en Nils, junto a Perpinyà, a uno de sus especímenes más originales. Según uno de sus profesores, el joven Joan-Daniel Bezsonoff (Perpinyà, 1963) parecía un teleñeco (pensaría en *Triki*, probablemente). «Tengo la impresión de que usted tenía 20 años en los años 60», le decía también. Esta es la clave: Bezsonoff vive en un tiempo que ya ha pasado, en un país que ya no es el suyo, en una lengua cuyos últimos hablantes se extinguen a su alrededor. Si en *Els taxistes del tsar* resucitaba a su abuelo paterno (un exiliado zarista), en *Una educació francesa* (L'Avenç) viaja ahora por su infancia y juventud, en un Tour de France

nostálgico que sigue la ruta de los destinos de su padre, capitán médico, y del Rosselló de sus abuelos maternos. Es una «autobiografía temática», explica, en una Francia con coches de faros amarillos, *potes negres* que no olvidaban su Argelia francesa, gendarmes con voz de Fernandel, fuertes de Vauban, el Mariscal, el General y Luis Mariano, unos liceos que ridiculizarían a cualquier facultad de humanidades española... y catalanes que hablaban catalán.

En la librería Laie le presentó, el miércoles, Albert Sánchez Piñol. Quien haya puesto alguna vez al autor de *La pell freda* en el brete de hacerle hablar de literatura seguro que ya se sabrá su teoría sobre los escritores chamánicos (viajan a otro

mundo y vuelven para explicarlo a la tribu) y los mediúmnicos (poseídos por un espíritu, como los profetas bíblicos y los novelistas franceses). Dijo que Bezsonoff es medio chamánico y medio mediúmnico. Pero no es ese su conflicto. «Soy francés, pero me estoy curando», bromea (o no). Con los años es cada vez «más antifrancés» pero le dedica un libro a su país. Bueno, lo que le odia es «el Estado Republicano». Y a quienes no entiende, a los francófilos del sur que le ríen las gracias a una República que borró estorbos como el catalán. «Crecí rodeado de gente que hablaba francés, occitano, bretón, catalán. Es decir, viví en una Francia francesa. Más que la de hoy». Es la que recuerda en su «contradictorio» libro. Como él. Lloro la degradación de la escuela pero sus alumnos se levantan y le dicen *monsieur*. Avisa que el derrumbe de la lengua puede repetirse en el sur, pero sonrío cuando un camarero filipino se le despide con un *merci* a la catalana.

15|09|05 Jordi Puntí

“Sóc francès, però m'estic curant”

Jo no tinc imaginació”, diu Joan-Daniel Bezonoff, i s'equivoca. Les seves novel·les el desmenteixen, perquè són sempre l'obra d'una imaginació arrauxada i juganera. Que es recolza, això sí, en els grans fets de la història per novel·lar la vida de gent més aviat normal. D'aquest ofici n'és una excel·lent mostra *Les amnèsies de Déu*, la novel·la que Joan-Daniel Bezonoff (Perpinyà, 1963) ha presentat aquesta setmana. Bezonoff ha publicat fins avui dia set novel·les. Diu que en té tres més al calaix i que està escrivint unes memòries familiars. Els quatre primers llibres van aparèixer a les Edicions del Trabucaire, a Perpinyà, i les altres a l'editorial Empúries: *La presonera d'Alger* (2002) i *La guerra dels cornuts* (2004). *Les amnèsies de Déu* transcorre durant la II Guerra Mundial i narra les peripècies d'una família del Vallespir, a la Catalunya Nord: dos dels fills són cridats a files franceses i la filla veu com el seu promès també se'n va a la guerra. Amés, l'oncle de la família també és cridat com a capellà castrense i ha d'allunyar-se de la seva amant —la novel·la comença amb aquesta frase: “Mossèn Puig s'estimava molt les dones”—. Les opinions d'aquests personatges sobre la situació viscuda a França —les idees antisemites, l'armistici, el règim de Vichy— conviuen amb l'avenç de la guerra i conformen una novel·la de molt bon llegir, irònica i en alguns moments cruel. Bezonoff parla com escriu: és impetuós, lúcid; a vegades és genial i a vegades es contradiu. Pregunta. *La guerra dels cornuts* passava durant la I Guerra Mundial. *Les amnèsies de Déu* se situa a la segona.

¿Per què sempre escriu sobre les guerres?

Resposta. Perquè la gent feliç no té història. Jo no tinc imaginació i les guerres sempre tenen història. Desgraciadament, la felicitat és molt avorrida. A més, els meus avis sempre explicaven coses de la II Guerra. El meu besavi català no va anar a Cuba, el meu besavi va anar a la guerra i es va morir a Verdun, com tothom.

P. No és veritat que vostè no tingui imaginació...

R. L'argument d'aquesta novel·la no és meu. Jo m'he limitat a agafar-ne un que ja existia. L'escriptor Lucien Rebatet, que era un personatge extraordinari i surt un moment al meu llibre, va escriure la novel·la *Les Deux étendards*. Doncs bé, en un moment del llibre explicava una

novel·la perduda sobre un “capellà cardaire que venia canons”. Jo he agafat aquell argument i l'he escrit. Rebatet era un antisemita i anticlerical; com Céline, els alemanys i tot el trobaven repugnant.

P. Ara que parla d'antisemites: a la novel·la apareixen uns seguidors de Maurras i l'Action Française que estan perplexos perquè els alemanys també són antisemites.

R. És que durant un moment no era tan clar que hi hagués bons i dolents. Hi havia molts col·laboracionistes francesos. Sense l'ajut de la policia francesa, els alemanys no haurien arrestat tants jueus. En francès diem “Un passé qui ne passe pas”. Un passat que es queda a la gola. El 1942 va canviar tot perquè fins aleshores hi havia la il·lusió d'una França lliure, a causa del govern de Vichy. El meu avi i molta gent de la seva generació, per exemple, estimaven Pétain i De Gaulle per igual. Eren l'espasa i l'escut, deien. L'error del mariscal va ser quedar-se amb els alemanys i acceptar coses inacceptables. Li van posar un avió perquè se n'anés a Alger i no ho va voler. Es clar que tenia 85 anys i on havia d'anar, a aquella edat. Però si se n'hagués anat, ara encara seria un heroi nacional. En francès hi ha un proverbi terrible que diu que “l'infern es pavimenta amb bones intencions”.

P. L'ambient de guerra sovint es contraposa amb cites de cançons, escenes de pel·lícules... ¿Ho fa per treure-li gravetat?

R. Hi ha una escena atroç d'un milicià que viola i mata una noia tot recitant Baudelaire. La cultura no serveix de res, l'humanisme no serveix de res. Desgraciadament. Pot ser un refugi, però també és una arma.

P. Durant la novel·la vostè cita unes quantes vegades a l'actor Fernandel. ¿El capellà de la novel·la té la seva cara?

R. No, millor per ell, pobre Fernandel. El capellà seria com jo, però més gras i amb sotana.

P. ¿Li puc fer una pregunta que també li farien a Madrid? ¿Per què escriu en català?

R. ¿Por qué no? Un dia faré un llibre que es digui Jo no sóc espanyol i vosaltres sí. A mi m'hauria agradat ser espanyol. França és fantàstica si ets francès, però si ets català, bretó, cors..., no existeixes. El català

és un fantasma legal a França, és el bable. És un dialecte de luxe. A més, la literatura francesa publicada actualment em sembla indecent, lamentable. Tot són històries sense interès, mal escrites, de gent que es masturba en un lavabo d'autopista. La literatura catalana és molt millor. Jo sempre dic: "Sóc francès, però m'estic curant".

P. ¿I per què escriu, doncs, en català?

R. En català escric a pèl, despullat. Tinc un estil més senzill. Cal que la imatge sigui al verb. Quan escric en francès, ho faig com un professor. És una influència inconscient i em converteixo en un mal Flaubert, en un mal Balzac. En català escric sense greix, amb concisió. Vaig al cor de la llengua sense caure en l'amanerament. Quan en català em passi com amb el francès, em passaré al castellà. O al rus, si l'arribo a dominar algun dia.

P. Sovint fa la impressió que la llengua catalana és un personatge més dels seus llibres. Com si la història fos gairebé una excusa per poder-los escriure en català.

R. Sempre m'ha interessat la lenta l'agonia del català al Rosselló. El moment clau és la II Guerra Mundial, que significa la fi d'un món i d'una època. El pas del cavall al tractor, pardon, du cheval au tracteur... Amb els meus pares parlo en francès i amb els meus avis parlava en català. Quan escric, el meu objectiu és ser comprès a tot Catalunya.

P. La seva prosa sembla escrita a rauxes, a impulsos.

R. Sí, però reescric molt. I tallo molt, com un artesà tossut. Podo i podo cada dia, com si la meua vida en depengués. Com diu en Joan-Lluís Lluís, "kill the babies". Per salvar la tribu a vegades s'han de matar els nens. I també penso en aquella frase de Flaubert: "Cal malfiar-se dels balls de màscares de la imaginació".

P. Un altre cop la imaginació...

R. Jo no llegeixo. Jo em documento. I això és molest. Llegeixo guies turístiques d'abans com *Les Guides Bleues* o les guies *Baedeker*, diaris... Donaria mitja vida per tenir totes les guies de telèfons d'abans. Hi és tot.

. *REVISTA DE GIRONA* • NÚM. 235 MARÇ - ABRIL 2006 -

Les últimes lletres Qui més pot oblidar?

Joan Daniel BEZSONOFF. *Les amnèsies de Déu*, 2005.

Com ja havia fet amb *La Guerra dels Cornuts*, premi Just M. Casero 2003, Bezsonoff situa la seva última novel·la en temps de guerra. La Primera Guerra Mundial deixa pas a la segona i l'autor es concentra en les fatals conseqüències que afecten l'Estat francès a causa del govern col·laboracionista de Vichy, encapçalat pel mariscal Pétain. Els anys més vergonyosos i controvertits de la història contemporània de França emmarquen una sèrie de personatges, homes i dones de la

Catalunya nord, que representen les diferents postures ideològiques i polítiques de l'època.

El protagonista de la narració és mossèn Albert Puig, un bon capellà i un millor amant. Un triomfador de la Gran Guerra, relegat a l'administració durant els primers atacs alemanys. La seva relació secreta i pecaminosa amb Alexandrine Bouisse, vídua d'un funcionari colonial, centra l'argument de la novel·la i evoluciona cap a la tragèdia enmig de l'hostilitat, la vergonya i la barbàrie de la guerra.

Albert Puig és natural de Vilaplana, poble del baix Vallespir. D'aquest poble en surten els membres de la seva família, el seu noble germà i els seus nebots, que es converteixen en protagonistes de la novel·la. Les seves intervencions en la guerra, les seves actituds i decisions, serveixen a l'autor per mostrar la fragilitat humana i l'absurditat de la vida en un temps marcat per la guerra. L'antisemitisme cada vegada més radical d'en Roger; l'heroisme d'en Satumin, contraposat amb la seva irònica i trista fi; la bona sort d'en Gaston; l'astúcia d'en Leccia o l'oportunisme final del comte Louis, no són res més que ideals d'una sèrie de víctimes del seu propi temps.

Les amnèsies de Déu ens retorna a uns anys oblidats, ens situa en un ambient nordcatalà (fins i tot apareix Figueres i la seva presó), ens recorda els errors que van condemnar milers de persones a l'extemini, ens mostra la passió de la vida enmig de la mort i ens evoca la música, el cinema i la literatura d'una època fosca que sempre haurem de recordar.

La novel·la alterna les cada vegada menys freqüents trobades dels dos amants amb les vicissituds de cadascun dels personatges, i ho fa a través d'una estructura ben marcada i amb una prosa àgil, plena de diàlegs, amb una constant presència del francès i del català del Vallespir. Aquesta agilitat narrativa combinada amb la utilització de diferents registres lingüístics i una gran ironia donen al text una certa originalitat i ofereixen al lector una agradable lectura.

Albert Carol Bruguera

Els Marges

Núm 79, 2006, p. 124-125

Murgades, Josep. *Joan Daniel Bezsonoff. Les amnèsies de Déu.*

En una entrevista amb Lluís Bonada (*El temps*, 20-IX-2005), l'autor, a propòsit d'aquesta novel·la seva, es demanava "com és que els patriotes francesos van fer-se col·laboracionistes, un misteri que no he sabut esbrinar".

Des d'un mínim coneixement de la història, aquesta pregunta és o merament retòrica o bé simplement ingènua: perquè el factor **classe** (opcions enfrontades quant a realitat econòmica, organització política, ordre social) és en darrera instància determinant sobre el factor **nació** (pronunciaments ideològics, exaltacions rituals, agitació verbosa). Pensem en la sobtada complicitat amb els prussians per part de la burgesia francesa amb motiu de la Comune. En les contradiccions de la dreta maurrassiana en el marc de la Gran Guerra –dissecades amb escalpel finíssim per Xènius a *España* (28-V-1915) i al *Glosari* (5-VIII-1915). En el testimoniatge de coetanis, com ara el de Ferran Soldevila, que (dins *Al llarg de la meua vida*, p. 498) sintetitza la mentalitat de "nombrosos" francesos del moment en aquesta frase sentida per ell l'11-IX-1938: "M'estimaria més ésser alemany dins l'ordre que francès dins el desordre". O com el de Pierre Vilar recordant (dins *Pensar històricament*, p. 220) que en comentar "tot marcant-les en el mapa, les novetats del dia, alguns oficials francesos s'alegraven de situar a les costes noruegues els èxits alemanys, els fracassos anglesos". Derisió del xovinisme autòcton enfront de la solidesa del model autoritari forà...Primparament de la pretensió nacionalista a l'hora de salvaguardar l'interès de classe...

Ara: si no, doncs, des del llenguatge del *logos* propi de la historiografia, sí que tanmateix cal convenir que, amb *Les amnèsies de Déu*, Bezsonoff ha sabut donar resposta, des del llenguatge del mite, a la pàgina possiblement més negra d'una part d'aquest país: la Segona Guerra Mundial a la Catalunya Nord.

L'obra reïx tant a retre compte d'una realitat històrica trasbalsada, amb valor quasi de report sobre aquesta, com a bastir un entrellat narratiu de contrastos equilibradament dosificats. De fet, només gràcies a aquests esdevé possible evocar aquella de manera convincent. Ja que, quan el referent no és altre que el de les passions desfermades en el marc d'una contesa bèl·lica, el cant dels nascuts després ha d'aplicar-se per força a visualitzar les contradiccions en què es debaten uns éssers sovint abocats a situacions límit.

En aquest sentit, l'adopció com a personatge central d'una figura tipificada dins l'univers folklòric, *l'incontinent priest* (Stith Thompson, *Motif-Index of Folk-literature*: V 465.1.1) –és a dir, la d'algú en conflicte entre els seus vots confessionals i les seves inclinacions personals–, es mostra com un eficaç correlat individual de l'escissió col·lectiva en què es troba el subconjunt particular d'una família nord-catalana dins l'ampli conjunt global de la societat francesa de l'època. L'aversion pels alemanys (p. 16, 30, 124) i per la seva llengua (p. 49, 80, 133) és només comparable, doncs, amb l'admiració pel seu exèrcit (p. 123-124, 150-151, 185), pel seu règim dictatorial (p. 19, 124), pel seu antisemitisme (p.82, 124-125, 184). El patriotisme francès d'inseparable bracet amb el col·laboracionisme més fanàtic (p.90, 152-153).

Per això, en a tocar, Bezsonoff fa confluïr en la novel·la els més contraposats extrems: en l'àmbit de les relacions interpersonals, eros i thànatos en forma respectivament de copulació extasiada (p.70, 100, 170) i de tortura fins a la mort (p. 179-180, 182-183); en el de les peripècies argumentals, l'evasió d'un camp de presoners reeixida (p. 138-139) i la fracassada (p. 114-118); en el de les racionalitzacions psicològiques, el martiri del familiar compromès amb el gaullisme com a compensació per l'ajusticiament del familiar allistat a la *Milice française* (p. 200-201).

L'altre gran mèrit de la novel·la és el tractament atorgat a la llengua. I no sols perquè estigui escrita, segons s'ha dit (Avui, 6-V-2006), en "un català riquíssim" (de fet, algunes de les paraules utilitzades i que poden ser inusuals per al catalanoparlant corrent figuren al DIEC, encara moltes més apareixen al DCVB, i només unes poques són d'ús estrictament local). Sinó també, i sobretot, per tal com sap fer literàriament versemblant una realitat lingüística d'aiguabarreig. La que per descomptat es dona en el context de la Catalunya Nord. Però també aquella altra amb què, en ben diferent mesura, es pot trobar tothom havent de viatjar, no pas per gust, per terres estrangeres, tant si són amigues (p. 166-168, 199) com si són hostils (p. 115, 117, 159-160). La inclusió de paraules, frases, cançons, poemes en tot d'altres llengües (per bé que, per raons òbvies, majoritàriament en francès) serveix així per subratllar el caràcter poliglòssic de l'amplia realitat, alhora que alterna amb un altre recurs no menys il·lustrador de la conflictivitat que se'n deriva: el de referenciar mitjançant la veu narrativa situacions –igualmente antitètiques, igualment indestriables– tant de defecció com de lleialtat lingüístiques (p.20, 77, 137, 202). En Bezsonoff, la llengua és, doncs, matèria primera i eina, però també tema de reflexió i diana a què s'apunta.

Encara un últim apunt de lectura. Sobre el títol. No al·ludit –i menys glossat– enloc de la novel·la. Ric –a gràcies o a la insabuda– d'una ambigüitat explotable. Perquè: ens trobem davant un genitiu subjectiu –és Déu l'afectat d'amnèsia, ja que altrament no s'expliquen les atrocitats comeses pels humans– o bé davant un genitiu objectiu –Déu és l'oblidat dels homes, entestats a ignorar-lo per poder devorar-se millor entre ells–? O, en una lectura altra, prou més irreverent, cal entendre aquest "de Déu" com un ponderatiu hiperbòlic, de tipus anàleg al que formularem quan diem que "feia una calor de Déu", cas en el qual estaríem parlant d'unes amnèsies tan generalitzades com sobretot descomunals? Sigui com sigui, la novel·la de Bezsonoff es dreça com un poderós i suggerent antídoto contra tanta amnèsia històrica, interessada o inconscient...